

Tiedekunta/osasto/laitos

HuTK

Tekijä

Vuokko Hirvonen

Työn nimi

GUMPPE LUODIS ÄILLOHAZZII. Luodi slädjateorehtalas guorahallan ja Vaikepaa

Oppiaine
Aika

Työn laji pro njalmmalas tradisuvnna joatkin

Sivumäärä

saame helmikuu 19^{Fl} gradu

79 + 1 liite

Tiivistelmä (Suden joiusta Ailuun. Joiun lajiteoreettista tarkastelua ja Valkeapään runot suullisen perinteen jatkajina)

Olen käsitellyt työssäni joikutekstejä ja Nils-Aslak Valkeapään Ruoktu Väimmus -trilogian runoja. Tutkimuksessani olen selvittellyt joikujen kauno-kirjallista luonnetta ja lisäksi joiun yhteyttä Valkeapään runouteen. Tarkastelun kohteeksi olen valinnut henkilöjoikuja ja lyyrisiä joikuja sekä Ruoktu Väimmus -runokokoelman runoja, jotka ovat relevantteja ongelma-asettelun kannalta.

Työssäni olen käyttänyt semiotiikka- ja intertekstualiteettiteoriaa. Tekstisemiotiikan avulla olen selvittänyt joikutekstien kirjallista luonnetta ja tulkintamahdollisuuksia. Suullisen perinteen ominaisuuksiinhan kuuluu se, että sana ja kohde ovat yhtä. Sama asia näkyy myös joiuissa: saamelainehan ei koskaan joiu jostakin, vaan hän joikaa ihmisen tai paikan jne. Voikin sanoa, että joiku on kuva jostakin, se on itse kohde. Joiut ovat sanallisia kuvia kohteestaan ja semiotiikan merkkiteorian käsittein joiun voi määritellä ikoniseksi merkiksi.

Intertekstualiteettikäsitteen avulla olen selvittänyt, minkälaiset mallit (form) ovat vallitsevia joikuteksteissä, ja miten ne kenties ilmenevät Valkeapään runoudessa. Olen tutkinut erityisesti keskeislyriikkaan kuuluvia ominaisuuksia, kielikuvia ja tematiikkaa. Kielikuvista olen valinnut tarkastelun kohteeksi kuvan (image), allegorian, ironian ja antropomorfismin, sillä nämä mielestäni ovat joikujen keskeisiä trooppeja. Ailun runoja tairkas teltaessa intertekstuaallnen perspektiivi ja analyysi laajentavat runojen sisältöä ja ymmärtämistä. Runot asettuvat verkostoon, jonka pohjana on saamelaisten suullinen traditio. Paikoitellen Ailun runot säilyttävät intertekstuaalisen mallin, paikoitellen rikkovat sen ja näin runot osaltaan uudistavat taiteen kieltä.

Valkeapään runot nousevat saamelaisesta perinteestä ja suullisesta traditiosta. Runoillaan hän sitoo nämä kaksi aluetta toisiinsa ja tuo ne lukijoihensa eteen. Samoin kuin joikaaja joiuillaan, hänkin luo sanoillaan kuvia, näkymiä. Hänen runoissa tuntemukset, lauseet, aiheet ja episodit ovat usein samanlaisia kuin entisissä ja nykyisissä joiuissa. Kulttuurien väliset ristiriidat, suullisen perinteen vahvistaminen, entisaikojen näyt ja maiseman tärkeys ovat keskeisiä osia hänen runoudessaan. Ailu on vaeltanut mielikuvi tuksessaan halki oman kulttuurinsa myyttien ja muistojen, joiden alkua on suullisessa perinteessä, ja yhdessä omien kokemusten ja muistojen kanssa sitonut niistä raidon. Ailu on etsimässä jälkiä sieltä, mistä niiden oletetaan jo aikaa sitten hävinneen. Kuitenkin tehtyjen löydösten avulla on yhä mahdollista hahmotella kuva menneestä, kertoa siitä muillekin ja verrata sitä nykyisyyteen ja luodata tulevaisuuteen.